

A close-up photograph of a wooden door with a brass handle and a blue, textured glass panel. The door is made of dark wood and features a large, ornate brass handle. The glass panel is made of blue, textured glass with a wavy pattern. The door is set in a wooden frame.

ERFGOED BRUSSEL

April 2017 | Nr 22

Dossier **ART NOUVEAU**

Varia **DE EIGENDOM *LE FÉBURE***
REMIGIO CANTAGALLINA

ERFGOED BRUSSEL

April 2017 | Nr 22

Dossier ART NOUVEAU

Varia DE EIGENDOM LE FÈBRE
REMIGIO CANTAGALLINA

REMIGIO CANTAGALLINA

EEN FLORENTIJS KUNSTENAAR IN BRUSSEL (1612-1613)

MARC MEGANCK

HISTORICUS, ATTACHÉ BIJ DE KONINKLIJKE MUSEA VOOR KUNST EN GESCHIEDENIS,
OPDRACHTHOUDER BIJ DE DIRECTIE MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Panoramisch gezicht op Brussel vanaf Sint-Gillis met centraal de Hallepoort (© KMSKB, Brussel / foto: J. Geleyns - Ro scan).

De iconografie van een stad bevat soms werken die opvallen door hun originaliteit en grote documentaire waarde. Dat geldt voor de tekeningen van Remigio Cantagallina. Gelijktijdig met de publicatie van een monografie gewijd aan de Florentijnse kunstenaar onder leiding van Pierre Loze en Dominique Vautier (Association du Patrimoine artistique) en met de steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vinden in de lente en zomer van 2017 (12/05/2017 tot 27/08/2017) ook enkele tentoonstellingen plaats. Een aantal tekeningen uit Cantagallina's reisschetsboek

werden uitvergroot en zijn te bezichtigen in de ondergrondse overblijfselen van het Coudenbergpaleis en in de Hallepoort (Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis). Ze behoren tot de collectie van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, die voor deze gelegenheid uitzonderlijk een selectie originele tekeningen tentoonstellen. De Directie Monumenten en Landschappen geeft daarnaast een wandelgids en –folder uit die iedereen uitnodigen om het vroege 17de-eeuwse Brussel te ontdekken... in de voetsporen van Cantagallina.

OPLEIDING

Geboren uit de lage Toscaanse adel volgt Remigio Cantagallina (Borgo San Sepolcro 1575 – Florence 1656) les aan de academie van Firenze. Hij begint zijn carrière als schilder en etser, en wordt beïnvloed door Vlaamse kunstenaars die in Italië werken, zoals Paul Bril. Zijn eerste creaties zijn landschapsgravures uit 1603 in een stijl die hem een navolger maakt van Antonio Tempesta. Tijdens zijn opleiding wijdt Giulio Parigi –belangrijk figuur uit de Florentijnse School, verbonden aan het Toscaanse

hof- hem in in de wereld van scène- en decorontwerp voor het theater. Hij vraagt hem ook de platen te maken voor een album ter herdenking van de in 1608 georganiseerde feesten ter ere van het huwelijk van Cosimo II de Medici met Maria Magdalena van Oostenrijk, achternicht van Keizer Karel V.

OP REIS IN DE NEDERLANDEN

In 1612-1613 doorkruist hij de Zuidelijke Nederlanden, meer dan waarschijnlijk op uitnodiging van hertog Alexander de Bournonville die hem ontvangt in Brussel in zijn hof aan de Wolstraat. Cantagallina volgt zijn mecenas op verplaatsing naar zijn diverse landgoederen en tekent deze ook, met name het kasteel van Temse aan de Schelde en het dorp Hénin-Liétard in Artesië. Daarnaast bezoekt hij ook Spa, Luik, Chaudfontaine, Maastricht, Sint-Truiden, Doornik... Tijdens de reis ontmoet hij Jan Brueghel de Oude en ontwikkelt hij zijn eigen tekenstijl "naer het leven". Eens terug in Toscane en verbonden aan het hof van de Medici als meesterschetsenaar laat hij zich opmerken door zijn weidse stadsgedichten.

DE PANORAMA'S

Om vanuit het zuiden een panorama van Brussel te kunnen tekenen stelt hij zich op in Obbrussel (Sint-Gillis), meer bepaald langs de huidige Fortstraat en Overwinningstraat. Herkenningspunten tekenen zich af aan de horizon: poorten van de stadsomwalling, klokkentorens, belforten, adellijke hoven... In de buurt van de Schaarbeeksepoort (Koningsstraat - Kruidtuinlaan) maakt hij twee panoramische gezichten richting stadscentrum. De collegiale Sint-Michiels en Sint-Goedelekerk (kathedraal sinds 1961), het huis van Jan Grouwels, de provoost van de hertog van Alva (verdwenen, Voorlopig

Bewindstraat) en een deel van de eerste omwalling (Treurenberg) spelen een hoofdrol in deze werken.

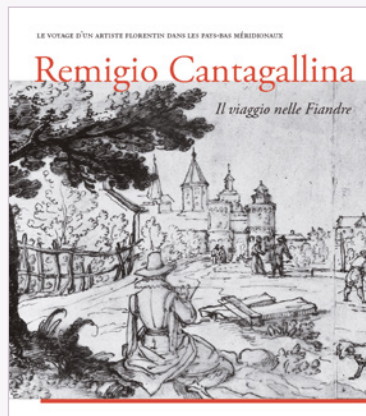
DE VESTINGEN

Hij toont interesse voor de versterkingen van de tweede omwalling (14de eeuw), die hij zowel van binnen als van buiten de stad observeert. Vooral de poorten krijgen zijn aandacht en zo zijn de oudst gekende afbeeldingen van deze monumenten soms van zijn hand. Hij tekent de Hallepoort verschillende keren vanaf Sint-Gillis of de Marollen en geeft ook de Schaarbeeksepoort (afgebroken eind 18de eeuw) en diens aanpalende verdedigingswerken duidelijk weer. Wanneer hij de Oeverpoort afbeeldt, zijn enige tekening van de benedenstad, vereeuwigd hij de schaatseren op het bevroren kanaal.

DE ZICHTEN INTRA MUROS

Cantagallina is een van de eerste kunstenaars die verschillende wijken binnen de stadsmuren afbeeldt en daarbij zowel de architectuur als de topografie met oog voor detail weergeeft.

Zo tekent hij meer bepaald de Wolstraat met het hof van Bournonville waar hij logeerde (huidige hof van Merode, op de hoek van het Poelaertplein en de Wolstraat). Daarnaast geeft hij onder

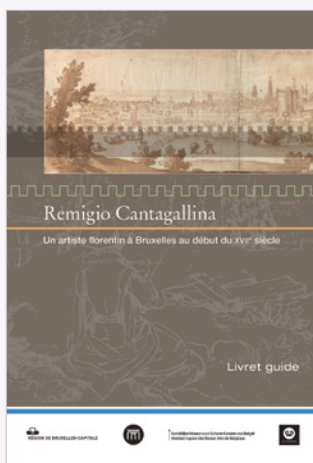
meer ook de Zavelkerk weer, de gotische kapel van het Coudenbergpaleis, het hof van Hoogstraten, de Terarkenwijk en de tuin van de kruisboogschutters, en levert zodoende een van de rijkste iconografische bronnen voor de studie van de vroeg 17de-eeuwse stad.

Vertaald uit het Frans

Remigio Cantagallina. Een Florentijns kunstenaar in Brussel, Directie Monumenten en Landschappen, wandelgids, 64 pagina's, gratis (ook beschikbaar in het Frans en Engels).

In de voetsporen van Remigio Cantagallina, Directie Monumenten en Landschappen (coll. "De weergangen"), folder, gratis (ook beschikbaar in het Frans, Italiaans en Engels).

LOZE, P. en VAUTIER, D. [red.], *Remigio Cantagallina. Le voyage d'un artiste florentin dans les Pays-Bas méridionaux. Il viaggio nelle Fiandre*, uitgeverij Snoeck, Gent, 2017. 256 pagina's. Richtprijs: 40 euro.

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Jean-Marc Basy, Stéphane Demeter,
Paula Dumont, Murielle Leseqque,
Griet Meyfroots, Cecilia Paredes
en Brigitte Vander Bruggen.

EINDREDACTIE IN HET NEDERLANDS

Paula Dumont en Griet Meyfroots

EINDREDACTIE IN HET FRANS

Stéphane Demeter

SECRETARIAAT VAN REDACTIE

Murielle Leseqque

COORDINATIE VAN ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COORDINATIE VAN DE DOSSIER

Murielle Leseqque

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Werner Adriaenssens, Anne-Lise
Alleaume, Françoise Aubry, Caroline
Berckmans, Olivier Berckmans, Guy
Conde-Reis, Stéphane Demeter, Denis
Derycke, Paula Dumont, Isabelle Leroy,
Marc Meganck, Christophe Mouzelard,
Muriel Muret, Isabelle Pauthier,
Michel Provost, Christian Spapens,
Brigitte Vander Bruggen, Linda Van
Santvoort, Tom Verhofstadt, Wivine
Wailliez, Benjamin Zurstrassen.

VERTALING

Gitracom, Hilde Pauwels, Erik
Tack, Data Translations Int.

NALEZING

Koenraad Raeymaekers, Wim Kenis,
Coralie Smets, Tom Verhofstadt en
de leden van het redactiecomité.

VORMGEVING

La Page sprl

ONTWERPER VAN DE MAQUETTE

The Crew communication sa

DRUK

IPM printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt, Brigitte
Vander Bruggen.
bpeb@sprb.irisnet.be

BEDANKINGEN

Mathilde Bell Andrade, Michel Gilbert,
Michel Huynh, Robrecht Janssen,
Tom Verhofstadt, Soetkin Vervust.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bety Wakhine, directeur-generaal
van Brussel Stedenbouw en Erfgoed/
Gewestelijke overheidsdienst
Brussel, CNN – Vooruitgangstraat
80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd
onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs. Alle rechten voor
het reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Monumenten en
Landschappen – Cel Sensibilisatie
CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel
[http://www.erfgoed.brussels
broh.monumenten@gob.irisnet.be](http://www.erfgoed.brussels
broh.monumenten@gob.irisnet.be)

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden zij
verzocht zich kenbaar te maken bij de
Directie Monumenten en Landschappen
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

LIJST MET AFKORTINGEN

AML – Archives et Musée de la Littérature
APEB – Association pour l'Étude du Bâti
CIDEP – Centre d'Information, de
Documentation et d'Étude du Patrimoine
DCBSO – Documentatiecentrum van
Brussel Stedelijke Ontwikkeling
GOB – Gewestelijke
Overheidsdienst Brussel
KBS – Koning Boudewijnstichting
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor
het Kunstpatrimonium / Institut
royal du Patrimoine artistique
KMKG – Koninklijke Musea voor
Kunst en Geschiedenis
KMSKB – Koninklijke Musea voor
Schone Kunsten van België
MSB – Museum van de Stad Brussel
SAB – Stadsarchief Brussel
ULB – Université libre de Bruxelles
VUB – Vrije Universiteit Brussel

ISSN

2034-578X

WETTELIJK DEPOT

D/2017/6860/009

Cette revue paraît également
en Français sous le titre
Bruxelles Patrimoines.

Erfgoed Brussel Reeds verschenen

001 - November 2011
Terug naar school

002 - Juni 2012
De Hallepoort

003-004 - September 2012
De kunst van het bouwen

005 - December 2012
Hôtel Dewez
Extra nummer 2013
Het erfgoed schrijft onze geschiedenis

006-007 - September 2013
Brussel, m'as-tu vu ?

008 - November 2013
Industriële architectuur

009 - December 2013
Parken en tuinen
010 - April 2014
Jean-Baptiste Dewin

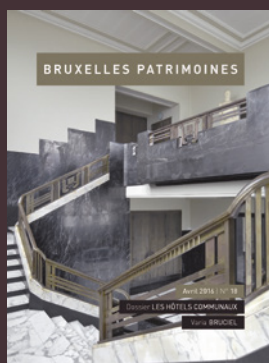
011-012 - September 2014
Geschiedenis en herinnering

013 - December 2014
Cultusgebouwen

014 - April 2015
Zoniënwoud

015-016 - September 2015
Ateliers, fabrieken
en kantoren

017 - December 2015
Stadsarcheologie

018 - April 2016
De Gemeentehuizen

019-020 - September 2016
Stijlen gerecycleerd

021 - December 2016
Victor Besme

www.erfgoed.brussels

BRUSSEL STEDENBOUW EN ERFGOED
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

10 €

ISBN 978-2-87584-142-1